

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Eskelinen, Teppo

Title: Enemmän demokratiaa

Year: 2019

Version: Published version

Copyright: © Ulkopoliitikka, 2019

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Eskelinen, T. (2019, 56). Enemmän demokratiaa. Ulkopoliitikka, (1), 72-73.
<https://www.ulkopoliitikka.fi/lehti/1-2019/enemman-demokratiaa/>

■ 1/2019 KIRJAT & KESKUSTELU

Enemmän demokratiaa

Demokratian puolustaminen edellyttää sen syventämistä, vaikka politiikanteosta tulisi hitaampaa.

Teksti

TEPPO ESKELINEN

JULKAISTU: 7.3.2019

Demokratiasta on kaksi hallitsevaa tarinaa. Ensimmäisen tarinan mukaan demokratia voitti kilpailijansa 1990-luvun alussa. Innokkaimpien mukaan historia suorastaan loppui. Toisen tarinan mukaan historia ei kuitenkaan tainnut sentään loppua, vaan nykyisin demokratiaa uhkaavat diktatuurit ja totuutta vääristelevät populistit.

Yhtä ja yhdenmukaista voittavaa tai uhattua demokratiaa ei kuitenkaan ole. Demokratia, kuten myös sen vastavoimat, voi saada monenlaisia muotoja. Jos demokratiaa haluaa todella puolustaa, tulisikin ulkoisten uhkien ohella ymmärtää epädemokraattisia piirteitä tai kehityskulkuja myös demokraattisten järjestelmien sisällä.

Vaikka demokratian vihollisena halutaan rutiininomaisesti nähdä diktatuuri, demokratiaa vastaan ei tyypillisesti hyökätä kieltämällä vaalit tai perustamalla junta. Sitä kavennetaan usein vaivihkaa ja näennäisen teknisesti, siirtämällä erilaisia toimintoja pois demokraattisten käytäntöjen piiristä. Ammattimainen johtaminen ja liike-elämän toimintamallit yleistyvät demokratian kustannuksella monissa demokraattisissa yhteiskunnissa.

Demokratian liian usein sivuutettuja ydinkäsitteitä ovat osallisuus ja toivo.

Taustalla on ajatus demokraattisten prosessien vaivalloisuudesta: vaikka länsimaissa vaalidemokratialla on käytännössä universaali kannatus, monet pitävät hierarkkisia komentoketjuja, ammattijohtamista ja pienempää avoimuutta »toimivina» ja tehokkaina toimintatapoina.

Nykyaikaisen talouden hallinnointi on vaativa laji: herkästi hermostuvia finanssimarkkinoita on rauhoitettava ja suuryritykset vaativat vakaata toimintaympäristöä. Tämä on ruokkinut asiantuntijoiden piirissä käsitystä, jonka mukaan erityisesti talouspolitiikassa pätevyys tarjoaa paremman legitimitetin vallalle kuin demokraattinen tahto.

Mielenkiintoista kyllä, samaa ajatusta hellii myös nykydemokratian merkittävin haastaja, Kiina. Kiinalaisen politiikan teorian ytimessä on juuri meritokratia: tämä demokratian vastainen argumentti kuuluu, että pätevimpien on syytä päättää.

Vaikka kaikki antidemokraattiset järjestelmät usein niputetaan samaan kategoriaan, pätevyyden korostaminen on täysin erilainen uhka demokratialle kuin mielivaltaisen despotia. Edellinen on myös tuntuvampi uhka siksi, että näyttää johtavan taloudelliseen menestykseen.

Pätevyyden korostuessa arvaamattoman, osallistavan ja tasa-arvoisen päätöksenteon tila kapenee. Tällöin on vaarana, että päätöksenteolla lakkaa olemasta ihmisille väliä. Muodollisten instituutioiden säilyminen kun ei yksin riitä takaamaan demokratian elinkelpoisuutta.

Demokratian liian usein sivuutettuja ydinkäsitteitä ovat osallisuus ja toivo. Osallisuus tarkoittaa yksinkertaisesti kaikkien kokemusta oman äänensä kuulumisesta. Sen edellytys on aidosti osallistavien mekanismien luominen ja ylläpitäminen sekä avoimuus.

Demokratian käsite on pitkään kannatellut myös toivoa, lupausta paremmasta. Demokratia on ollut lähes koko historiansa ajan ensi sijassa haave. 1800-luvun sosialistien demokratiakamppailuista 1980-luvun Etelä-Afrikkaan ja Itä-Eurooppaan demokratia merkitsi toivoa itsemääräämisestä ja tasa-arvosta – siis paljon muutakin kuin äänioikeutta.

Osallisuus ja toivo paremmasta konkreettisesti ruokkivat demokratiaa. Ne kuitenkin voivat myös lakastua, vaikka demokratian muodolliset instituutiot pysyisivät ennallaan. Siksi nämä keskeiset ulottuvuudet herkästi sivuutetaan.

Tämä seikka on olennainen, kun tutkitaan esimerkiksi nousevaa populismia. Populististen mielialojen nousua halutaan hyvästä syystä hillitä, ja entistä rajatumpi demokratia voi alkaa näyttää houkuttevalta.

On kuitenkin varteenotettava ajatus, että populismi kasvaa juuri rajatusta ja hallitusta demokratiasta: henkisestä maaperästä, jossa päätöksenteko on alkanut tuntua monille yhdentekevältä.

Populismia näyttää selittävän paljolti kyky pistää pystyyn paras show: herättää paheksuntaa, rikkoa normeja ja sovinnaisia tapoja. Tällaista showta etsivät nimenomaan ihmiset, jotka kokevat osallisuuden sijaan seuraavansa politiikkaa vain katsomosta.

Demokratia saattaa olla heikoilla juuri tässä ja nyt. Mutta kyse on tällöin yhden vakiintuneen demokratiakäsityksen heikkoudesta. Tällaisina hetkinä ei riitä, että puolustetaan vallitsevaa mallia: sen ohella tai sijaan olisi edettävä demokratiassa pidemmälle.

Jos demokratiaa siis halutaan todella puolustaa, sitä on vahvistettava myös demokraattisina itseään pitävien järjestelmien sisällä. Tämä edellyttää demokraattisten käytäntöjen korostamista silloinkin, kun antidemokraattiset käytännöt vaikuttavat tehokkailta, virtaviivaisilta ja ovat myös talouden suurtoimijoiden toiveiden mukaisia.

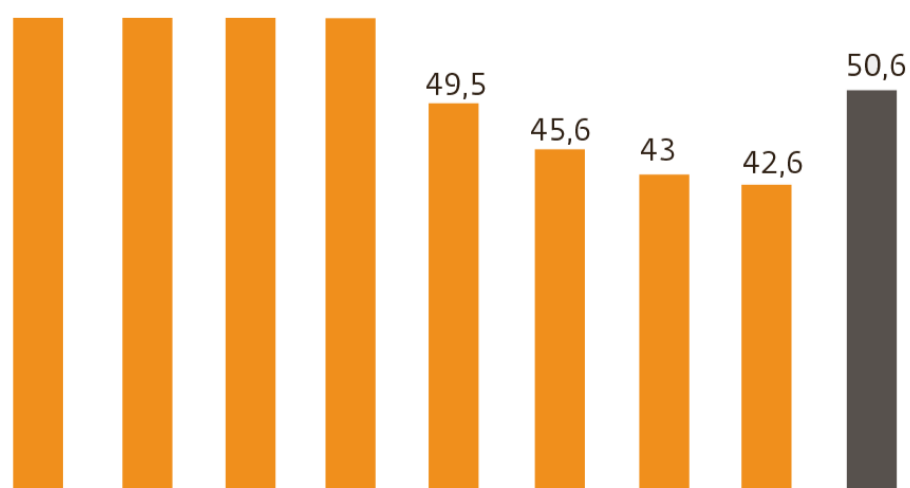
Osallisuuden lisääminen ja demokratian syventäminen toki merkitsevät sitä, että politiikasta tulee paitsi hitaampaa, myös arvaamattomampaa. Tämän hyväksyminen on välttämätön lähtökohta: demokratia voi hyvin vasta, kun siihen opitaan luottamaan.

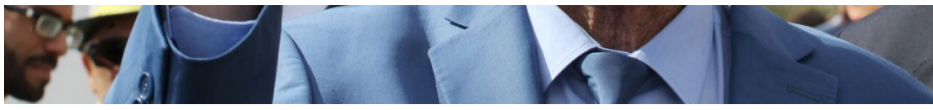
Kirjoittaja toimii yliopistonlehtorina Jyväskylän yliopiston yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitoksella. Hänen uusin kirjansa Demokratia utopiana ja sen vastavoimat ilmestyi alkuvuodesta.

LISÄÄ JUTUN AIHEISTA

DEMOKRATIA

Tunisian vaalien ykkösehdokas Kais Saïed ajaa julkisilla ja haluaa rakentaa kouluja korruptiorahoilla

Äänestysprosentti kasvoi ensi kertaa EU-vaaleissa

LISÄÄ NUMEROSTA **1/2019 PITKÄ TIE BREXITIIN**

Digiajan Hippokrates

7.3.2019

Puolan kohtalon vuosi

7.3.2019

Pitkät jäähyväiset

7.3.2019

Valtasuhteet muuttuvat europarlamentissa

7.3.2019

Ulkopolitiikka.fi

Tilaa UP

Uusin lehti

Teema

Ajassa

Kaikki aiheet

Juttutyypit

Toimitus

Mediakortti

Briefly in English

DIGI + PRINTTI

DIGITILAUUS

Tilajaedut

UP-KLUBI

3/2019

LUE

Käytämme evästeitä. [Tietosuojaselosteesta](#) voit tarkistaa, mihin käytämme asiakastietorekisteriimme antamiasi tietoja ja miten huolehdimme yksityisyyden suojasta.